

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.3.2.30>

PRZYNALEŻNOŚĆ I DOPUSZCZALNOŚĆ DOWODÓW-DOKUMENTÓW JAKO JEDNA Z GWARANCJI OCHRONY PRAW, WOLNOŚCI I UZASADNIONYCH INTERESÓW UCZESTNIKÓW POSTĘPOWANIA KARNEGO

Yegor Sigarov

*aspirant Centrum Naukowo-Organizacyjnego
Narodowej Akademii Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-9969-4417
e-mail: erop@bigmir.net*

Adnotacja. Artykuł poświęcono badaniu przynależności i dopuszczalności dowodów-dokumentów jako jednej z gwarancji ochrony praw, wolności i uzasadnionych interesów uczestników postępowania karnego. Wykorzystanie w jego przygotowaniu metod dialektycznych i specjalnych, środków wyszukiwania naukowego w arsenale nauk prawnych, w ich wzajemnych relacjach i współzależności, zapewniło wszechstronność, kompletność i obiektywizm uzyskanych wyników naukowych. Dzięki przeprowadzonym badaniom udowodniono, że w krajowym prawie postępowania karnego znaki prawne przynależności i dopuszczalności dowodów w ogóle i dokumentów dowodowych, w szczególności, jest jedną z gwarancji mających na celu wdrożenie europejskich standardów w zakresie ochrony praw, wolności i uzasadnionych interesów uczestników postępowania karnego. Zwrócono uwagę na znaczenie kryteriów, według których oceniane są dowody-dokumenty, w kontekście ich wpływu na wyniki postępowania karnego i zapewnienia ochrony wspomnianych praw, wolności i uzasadnionych interesów jednostki w zakresie postępowania karnego.

Słowa kluczowe: dowody; dowody-dokumenty; względność dowodów; dopuszczalność dowodów; dowód; prawa, wolności i uzasadnione interesy; uczestnicy postępowania karnego.

APPROPRIATENESS AND ADMISSIBILITY OF EVIDENS-DOCUMENTS AS ONE OF THE GUARANTEES OF PROTECTION OF THE RIGHTS, FREEDOMS AND LEGAL INTERESTS OF THE PARTICIPANTS CRIMINAL PROCEEDINGS

Yegor Sigarov

*Postgraduate Student at the Scientifically Organization Centre
National Academy of Security Service of Ukraine (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-9969-4417
e-mail: erop@bigmir.net*

Abstract. The article is devoted to the study of the affiliation and admissibility of evidence-documents, as one of the guarantees of protection of the rights, freedoms and legitimate interests of participants in criminal proceedings. The use of dialectical and research in the arsenal of legal sciences, in their interconnection and interdependence, ensured the comprehensiveness, completeness and objectivity of the obtained scientific results. Thanks to the research it is proved that the definition in the domestic criminal procedure legislation of legal signs of belonging and admissibility of evidence in general and evidence-documents, in particular, is one of the guarantees aimed at implementing Europe standards in protecting the rights, freedoms and legitimate interests of criminal proceedings. Attention is drawn to the importance of the criteria by which the evidence-documents are evaluated, in the context of their impact on the results of criminal proceedings and ensuring the protection of these rights, freedoms and legitimate interests of the individual in criminal proceedings.

Key words: evidence, evidence-documents, affiliation of evidence, admissibility of evidence, proving, right, freedom and legitimate interests, participants in criminal proceedings.

НАЛЕЖНІСТЬ І ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ-ДОКУМЕНТІВ ЯК ОДНА ІЗ ГАРАНТІЙ ОХОРОНИ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Єгор Сігарьов

*аспірант науково-організаційного центру
Національної академії Служби безпеки України (Київ, Україна)
ORCID ID: 0000-0001-9969-4417
e-mail: erop@bigmir.net*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню належності та допустимості доказів-документів як однієї з гарантій охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження. Використання під час її

підготовки діалектичного та спеціальних методів, що є засобами наукового пошуку в арсеналі юридичних наук, у їх взаємозв'язку і взаємозалежності, забезпечило всебічність, повноту й об'єктивність отриманих наукових результатів. Завдяки проведеному дослідженню доведено, що визначення у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві правових ознак належності та допустимості доказів взагалі та доказів-документів зокрема є однією з гарантій, спрямованих на запровадження європейських стандартів у сфері охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження. Звернена увага на важливість критеріїв, за якими оцінюються докази-документи, у контексті їх впливу на результати розгляду кримінального провадження та забезпечення охорони згаданих прав, свобод і законних інтересів особи у сфері кримінального судочинства.

Ключові слова: докази, докази-документи, належність доказів, допустимість доказів, доказування, права, свободи і законні інтереси, учасники кримінального провадження.

Вступ. Поняття «доказ» використовується у різних сферах суспільного життя, де посідає одне із чільних місць як засіб отримання знань, що забезпечує адекватне відображення дійсності. Доказовість є важливою рисою правильного мислення, засобом обґрунтування істинності або хибності певного положення. Утім, визначення поняття доказу в різних галузях знань має неоднакове, несхоже змістовне наповнення. У праві воно одне із найголовніших, оскільки навряд чи знайдеться ще яка-небудь сфера людської діяльності, де би пізнання і доведення істини мали настільки гостре за емоційною напруженістю сприйняття і настільки величезне за своїми соціальними наслідками значення, як це відбувається у здійсненні правосуддя (Прохоров, 2004: 4). У науці та кримінальному процесуальному законодавстві вчення про докази взагалі є стрижнем усієї системи кримінального процесу (Спасович, 1861: 7).

Серед низки сучасних правових проблем теорії доказів, які потребують свого вирішення, варто виокремити сукупність актуальних питань, що стосуються належності та допустимості доказів-документів. Будучи одним із видів доказів, докази-документи формуються і використовуються майже у кожному кримінальному провадженні та, з огляду на притаманні їм ознаки, відіграють надзвичайно важливу роль у встановленні обставин і фактів, які підлягають доказуванню.

В основу визначення поняття доказів, у т. ч. доказів-документів, покладена інформаційна модель, відповідно до якої вони становлять єдність фактичних даних і їх процесуальних джерел, невід'ємними ознаками яких є не лише достатність і достовірність, але й належність і допустимість. Належність доказів-документів – це їх властивість бути засобами пізнання вчиненого у минулому кримінального правопорушення, що зумовлюється тими об'єктивними зв'язками, які існують між ними, й обставинами події, що вже відбулася. Допустимість доказів-документів визначається особливостями їх збирання – вони можуть бути отримані лише в порядку, встановленому кримінальним процесуальним законодавством. Допустимість і належність цих доказів співвідносяться таким чином: допустимість – це придатність їх використання у кримінальному провадженні за формою, а належність – за змістом.

Потреба в удосконаленні гарантій охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, перелік яких наведено у п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, спонукає до дослідження зазначених ознак доказів-документів із метою використання отриманих результатів для посилення захисту згаданих осіб від можливих неправомірних дій органів досудового розслідування та сприяння винесенню справедливих, законних та обґрунтованих рішень суду (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012). Це є надзвичайно важливим для сфери кримінального судочинства, оскільки саме в цьому середовищі особа може зазнавати найвідчутніших обмежень своїх прав і свобод, незважаючи на те, що їх дотримання визначає зміст і спрямованість діяльності держави. Держава є відповідальною перед людиною за свою діяльність, оскільки людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження є одним із завдань кримінального провадження (Закревська, 2020: 60).

Основна частина. Сучасне розуміння документа та його значення у доказуванні у кримінальному провадженні відображає загальний стан сьогочасної теорії кримінальних процесуальних доказів, що характеризується різноманіттям наукових підходів до вирішення цього питання. Важливий внесок у його дослідження зробили А.Р. Белкін, Б.Л. Ващук, В.Г. Гончаренко, І.В. Гора, Ю.М. Грошовий, І.М. Доронін, В.Я. Дорохов, А.Я. Дубінський, Т.О. Закревська, О.В. Капліна, В.А. Колесник, В.К. Лисиченко, М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, А.М. Погорельський, В.В. Сичевський, С.М. Стахівський, Н.В. Сибільова, В.М. Тertiшник, В.П. Шибіко, М.Є. Шумило та інші вчені. Цінність здійснених за цим напрямом наукових досліджень полягає у спробі комплексно, з позицій різних галузей науки розглянути документи як джерело доказів, виокремити їх ознаки, запропонувати класифікацію, проаналізувати нормативно-правове регулювання використання і т. ін., що справило суттєвий вплив на подальше студіювання цього та суміжних питань.

Під час проведення цього дослідження використовувався діалектичний метод наукового пізнання реально наявних явищ і процесів, а також спеціальні методи – системно-структурний, порівняльно-правовий і формально-логічний, застосування яких у взаємозв'язку і взаємозалежності забезпечило його всебічність, повноту й об'єктивність. Використання у дослідженні системно-діяльнісного підходу дало можливість більш повно врахувати специфічний характер кримінальної процесуальної діяльності та розкрити поняття належності та допустимості доказів-документів як однієї з гарантій забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Відповідно до ч. 1, 2 ст. 84 КПК України доказами є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність

фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню і їх процесуальних джерел, до яких належать показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Визначення поняття доказів у кримінальному процесі ґрунтується на теорії відображення, згідно з якою подія кримінального правопорушення для органів досудового розслідування, прокурора, захисника та суду є передусім подією минулого. Кримінальне правопорушення є певною сукупністю відповідних явищ, предметів, процесів, що відбуваються в навколишньому середовищі. Вступаючи у контакт з іншими явищами об'єктивної реальності, воно відображається на матеріальних об'єктах у формі матеріальних слідів (станів предметів, динамічних і статичних процесів тощо), а також у формі ідеальних слідів – у свідомості людей. Це дає можливість відтворити картину вчиненого кримінального правопорушення або встановити факт його відсутності.

Якщо у ч. 1 ст. 84 КПК України йдеться про фактичні дані, про наявність чи відсутність фактів і обставин, які мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню (вони відображають зміст та об'єктивну основу доказів), то ч. 2 цієї статті визначає процесуальні джерела доказів, тобто матеріальну форму, в якій містяться і за допомогою якої передаються фактичні дані. Перелічені джерела гарантують отримання найбільш повних і достовірних фактичних даних, що є важливою умовою допустимості доказів.

З урахуванням викладеного під доказами у кримінальному процесі розуміють єдність фактичних даних і їх процесуальних джерел. Залежно від способу і процесуального порядку їх отримання законодавець сформулював конкретну вимогу про те, що доказами можуть бути тільки показання, речові докази, документи, висновки експертів незалежно від того, зібрані вони внаслідок гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій (Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар, 2012: 247–250).

У свою чергу, доказами-документами є спеціально виготовлені у межах чи поза межами кримінального провадження посадовими (службовими) та/або іншими особами матеріальні носії, зібрані або отримані в установленому порядку уповноваженими учасниками кримінального провадження, які відповідають ознакам належності, допустимості та достовірності, зберегли сліди цілеспрямованої діяльності, призначеної для фіксації та передачі інформації, як відомостей, що встановлюють фактичні дані, які можуть бути визнані доказами у судовому засіданні під час розгляду кримінального провадження.

Суттєвим надбанням КПК України 2012 р. є законодавче визначення такої ознаки доказів, у т. ч. доказів-документів, як належність, що визначає їх зміст і вказує на зв'язок із предметом доказування у кримінальному провадженні (Сичевський, 2015: 54–59). Згідно з вимогами ст. 85 КПК України належними визнаються докази, котрі прямо або опосередковано підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню або мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість або неможливість використання інших доказів.

Не менш важливим є законодавче визначення поняття допустимості доказів – їх правової ознаки, критерії оцінки якої протягом тривалого часу були предметом наукових дискусій, що мали плюралістичний характер. У чинному КПК України правові норми, які регулюють питання належності та допустимості доказів, розміщені у § 1 «Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами» Глави 4 «Докази і доказування» КПК України.

Положенням ст. 86 КПК України визначено, що доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Недопустимий доказ не може бути використаний у прийнятті процесуального й ухваленні судового рішення. Тобто отриманий із порушенням законодавчого визначеного порядку доказ-документ не може бути покладений в основу прийняття процесуальних рішень і на нього не може посилатися суд в ухваленні рішення.

Систему критеріїв оцінки допустимості доказів-документів становить сукупність таких умов, як: наявність належного суб'єкта, тобто посадової (службової) особи або органу, які за законом мають право на проведення процесуальної дії, під час якої одержується та закріплюються відповідні докази, наявність належного джерела фактичних даних, передбаченого кримінальним процесуальним законодавством, наявність належного способу отримання доказів, тобто передбаченого законом, існування унормованого відповідним чином порядку проведення процесуальної дії. Недотримання вказаних умов може свідчити про порушення окремих положень КПК України, результатом чого є настання певних, зазвичай негативних, правових наслідків.

У кримінальній процесуальній доктрині виділяють два основні підходи до використання доказів-документів, отриманих із певними порушеннями. Перший полягає у тому, що будь-яке порушення процесуальної форми збирання доказів-документів розглядається як таке, що тягне за собою визнання їх абсолютно недопустимими (Савицький, 1994: 96–101). Інший виражається у теорії диференціації порушень кримінальних процесуальних норм у доказуванні, згідно із якою кримінальний процесуальний закон закріплює ієрархію порушень, серед яких є як ті, що спричиняють однозначну недопустимість доказів-документів, так і ті, які вважаються неістотними (Грошовий, 1997: 115). У контексті цього окремі вчені вважають, що у разі усунення допущених під час досудового розслідування окремих несуттєвих порушень такі докази, зокрема докази-документи, можуть бути визнані судом допустимими (Давимука, 2002: 91).

Нормативні приписи ст. 87 КПК України визначають, що недопустимими є докази, у т. ч. докази-документи, отримані внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України, іншими законами України або міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав і свобод людини. Також визначено, що суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав і основоположних свобод людини такі діяння, як:

- здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов;
- отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поведження або погрози застосування такого поведження;
- порушення права особи на захист;
- отримання показань чи пояснень від особи, котра не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань і не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права;
- порушення права на перехресний допит;
- отримання показань із показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні;
- отримання доказів після початку кримінального провадження шляхом реалізації органами досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом, для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень;
- отримання доказів під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи у зв'язку з недопущенням адвоката до цієї слідчої (розшукової) дії. Факт недопущення до участі в обшуку адвокат зобов'язаний довести у суді під час судового провадження;
- отримання доказів під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, якщо така ухвала винесена слідчим суддею без проведення повної технічної фіксації засідання.

Докази, про які йдеться у ст. 87 КПК України, повинні визнаватися судом недопустимими під час будь-якого судового розгляду, крім розгляду, в якому вирішується питання про відповідальність за вчинення зазначеного істотного порушення прав і свобод людини, внаслідок якого такі відомості були отримані.

Перелічені норми кримінального процесуального законодавства України є одними із гарантій охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, адже вони визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, визначаючи зміст і спрямованість діяльності держави. Важливість цих норм посилюється їх безпосереднім закріпленням у Конституції України, зокрема у ч. 3 ст. 62 Основного Закону передбачено, що обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (Конституція України, 1996).

Відповідно до п. 19 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції при здійсненні правосуддя» від 01 листопада 1996 р. № 9 докази повинні визнаватися такими, що одержані незаконним шляхом, наприклад, тоді, коли їх збирання і закріплення здійснено або з порушенням гарантованих Конституцією України прав людини і громадянина, встановленого кримінальним процесуальним законодавством порядку, або не уповноваженою на це особою чи органом, або за допомогою дій, не передбачених процесуальними нормами (Постанова Пленуму Верховного Суду України, 1996).

Отже, допустимість доказів-документів характеризується законністю джерела відомостей, а також способів їх отримання та фіксації. Положення Конституції України про недопустимість доказів, отриманих незаконним шляхом, спрямоване на усунення можливих порушень кримінального процесуального закону у процесі доказування та є проявом забезпечення дотримання принципу законності й верховенства права. Дотримання вимог чинного кримінального процесуального законодавства України у збиранні доказів-документів є гарантією їх законності та суттєво впливає на загальний результат у кримінальному провадженні.

Таким чином, однією з умов визнання зібраних у кримінальному провадженні доказів-документів допустимими є забезпечення конституційних прав і свобод учасників кримінального провадження, таких як право на захист, повага до людської гідності, невтручання у приватне життя, презумпція невинуватості, забезпечення доведеності вини та свобода від самовикриття, які є загальними засадами кримінального провадження і міжнародними стандартами забезпечення прав людини, що вкотре свідчить про значущість допустимості доказів (Панова, 2014: 94).

Допустимість доказів-документів є однією зі складових частин забезпечення права особи на справедливий суд, закріпленого у Загальній декларації прав людини 1948 р. та ст. 6 «Право на справедливий суд» Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (Загальна декларація прав людини, 1948, Конвенція про захист прав і основоположних свобод, 1950). Із часу ратифікації міжнародно-правових угод Верховною Радою України вони відповідно до ст. 14 Закону України «Про міжнародні договори України» стають частиною національного законодавства (Про міжнародні договори України, 2004). При ратифікації Європейської конвенції 1950 р. Україна взяла на себе зобов'язання ліквідувати наявні тоді порушення прав і свобод людини та привести у відповідність до вимог її положень національне законодавство. Це сприяло імплементації європейських стандартів до сфери кримінального судочинства, зокрема й щодо законодавчого визначення ознак належності та допустимості доказів.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини неодноразово звертав увагу на те, що допустимість доказів є прерогативою національного права і, за загальним правилом, саме національні суди повноважні оцінювати надані їм докази, проте порядок збирання доказів, передбачений національним правом, має враховувати необхідність дотримання основних прав людини і громадянина, визначених Конвенцією 1950 р., а саме права особи на свободу, особисту недоторканість, на повагу до приватного і сімейного життя, таємницю кореспонденції, на недоторканість житла тощо (Ченцов, 2014: 155–156). Судом однозначно мають визнаватися недопустимими будь-які докази та докази-документи також, отримані внаслідок катувань, підбурювання до вчинення кримінального правопорушення з боку державних агентів, з порушенням права на захист або внаслідок інших суттєвих порушень положень згаданого міжнародно-правового акта.

Водночас кожен, чий права та свободи порушено, згідно зі ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. має право на ефективний юридичний захист у національному суді, навіть якщо таке порушення було вчинене офіційними особами, котрі реалізували свої посадові (службові) повноваження.

У підсумку варто звернути увагу на те, що у теорії кримінального процесу окремо розрізняють засоби забезпечення досягнення завдань кримінального провадження та засоби охорони прав, свобод і законних інтересів осіб, які беруть у ньому участь (Строгович, 1968: 56–60), проте, незважаючи на зовнішню відокремленість, вони є відкритими системами, котрі переплітаються між собою. Питання належності й допустимості доказів взагалі та доказів-документів зокрема посідають серед них особливе місце, оскільки спрямовані не лише на гарантування встановлення об'єктивної істини, а й на забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження. Їх значення полягає у тому, що вони слугують показником рівня законності та дотримання прав людини під час кримінального провадження, тобто є своєрідним індикатором, за яким можна визначити рівень демократії не лише у сфері кримінального судочинства, але у державі загалом.

Висновки. Визначення у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві правових ознак належності та допустимості доказів взагалі та доказів-документів зокрема є однією з гарантій, спрямованих на запровадження європейських стандартів у сфері охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, адже саме за цими критеріями відбувається оцінювання доказів-документів, вирішується доля кримінального провадження, прийняття в ньому правильних і справедливих рішень і забезпечується охорона та захист згаданих прав, свобод і законних інтересів особи у сфері кримінального судочинства.

Під охороною прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження пропонується розуміти дотримання встановлених процесуальних гарантій, завдяки яким створюються належні умови для повної та безперешкодної реалізації згаданими учасниками їхніх суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів, визначається порядок притягнення винних у їх порушенні осіб до відповідного виду юридичної відповідальності. З огляду на викладене жодні докази-документи, отримані внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, не можуть визнаватися допустимими та використовуватися у прийнятті процесуальних або ухваленні судових рішень.

До перспективних досліджень у цій сфері варто віднести удосконалення понятійного апарату, правових ознак належності та допустимості доказів-документів і подальшу імплементацію норм міжнародно-правових угод у вітчизняне законодавство, що сприятиме довершеності кримінального процесуального закону та забезпечить уніфікований підхід до належної охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Грошовий Ю.М. Проблеми диференціювання порушень кримінально-процесуальних норм в доказуванні. *Вісник Академії правових наук України*. 1997. № 2. С. 112–121.
2. Давимука І. Співні проблеми допустимості доказів у кримінальному процесі. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 6. С. 90–93.
3. Загальна декларація прав людини, прийнята та проголошена в резолюції 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 07.06.2021).
4. Закон України «Про міжнародні договори України». *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.
5. Закревська Т.О. Щодо поняття охорони прав, свобод та законних інтересів свідка у кримінальному процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. Т. 2. С. 60–63.
6. Конвенція про захист прав і основоположних свобод, Рада Європи, 04 листопада 1950 р. URL: http://zakon1/rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 07.06.2021).
7. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 03.06.2021).
9. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Харків : Право, 2012. Т. 1. 768 с.
10. Курс советского уголовного процесса : учебник : в 2 т. / автор. кол., под ред. М.С. Строговича. Москва : «Наука», 1968. Т. 1. 470 с.
11. Панова А.В. Значення інституту допустимості доказів як гарантії забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи. *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення* : матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (Харків, 26 травня 2014 р.). Харків : ТОВ «Оберіг», 2014. С. 93–96.
12. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції при здійсненні правосуддя» від 01 листопада 1996 р. № 9. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96> (дата звернення: 05.06.2021).
13. Прохоров Ю.Б. Доказательство в уголовном процессе (гносеологическая и правовая интерпретация) : монография. Санкт-Петербург, 2004. 336 с.
14. Савицкий В.М. Уголовный процесс России на новом витке демократизации. *Государство и право*. 1994. № 6. С. 96–101.
15. Сичевський В.В. Актуальні питання належності доказів у кримінальному провадженні. *Європейські перспективи: науково-практичний журнал*. 2015. № 4. С. 54–59.
16. Спасович Д.В. О теории судебно-уголовных доказательств. Санкт-Петербург, 1861. 460 с.
17. Ченцов В.А. Забезпечення прав та свобод особи, застосування практики Європейського Суду з прав людини в діяльності СБ України. *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення* : матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (Харків, 26 травня 2014 р.). Харків : ТОВ «Оберіг», 2014. С. 150–156.

References:

1. Groshovuy Y.M. (1997) Problemy dyferentsiiuvannia porushen kryminalno-protseualnykh norm v dokazuvanni [Problems of differentiation of violations of criminal procedure norms in proof]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 2. P. 112–121. [in Ukrainian].
2. Davymuka I. (2002) Spirni problemy dopustymosti dokaziv u kryminalnomu protsesi [Controversial issues of admissibility of evidence in criminal proceedings]. *Pidpрымnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 6. P. 90–93. [in Ukrainian].
3. Zahalna deklaratsiia prav liudyny, pryiniata ta proholoshena v rezoliutsii 217 A (III) Heneralnoi Asamblei OON vid 10.12.1948 r. [Universal Declaration of Human Rights, adopted and proclaimed in UN General Assembly Resolution 217 A (III) of 10.12.1948 y.]. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (data zvernennia: 07.06.2021). [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy “Pro mizhnarodni dohovory Ukrainy” [Law of Ukraine “On International Agreements of Ukraine”]. *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy*. 2004. № 50. St. 540. [in Ukrainian].
5. Zakrevska T.O. (2020) Shchodo poniattia okhorony prav, svobod ta zakonnykh interesiv svodka u kryminalnomy protsesi [Regarding the concept of protection of the rights, freedoms and legitimate interests of witness in criminal proceedings]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 2. T. 2. P. 60–63. [in Ukrainian].
6. Konventsiia pro zakhyst prav i osnovopolozhnykh svobod, Rada Yevropy, 04.11.1950 p. [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Council of Europe, 04.11.1950]. URL: http://zakon1/rada.gov.ua/laws/show/995_004 (data zvernennia: 07.06.2021). [in Ukrainian].
7. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254/96-VR. *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141. [in Ukrainian].
8. Kryminalnyi protseualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 r. № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (data zvernennia: 03.06.2021). [in Ukrainian].
9. Kryminalnyi protseualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]. Naukovo-praktychnyi komentar: u 2 t. / za zah. red. V.Ya. Tatsiia, V.P. Pshonky, A.V. Portnova. Kharkiv: Pravo, 2012. T. 1. 768 p. [in Ukrainian].
10. Kurs sovetskogo uholovnoho protsessu (1968) [The course of the Soviet criminal process]: uchebnik :v 2 t. / avtor. kol.: pod red M.S. Strohovycha. Moskva: “Nauka”, T. 1. 470 p. [in Russian].
11. Panova A.V. (2014) Znachennia instytutu dopustymosti dokaziv yakcharantii zabespechennia prav, svobod i zakonnykh interesiv osoby [The importance of the institution of admissibility of evidence as a guarantee of ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of the individual]. *Pravove zabespechennia operatyvno-sluzhbovoi diialnosti: aktualni problem ta shliakhy yikh vyrishennia: materialy postiino diiuchoho naukovo-praktychnoho seminaru* (Kharkiv, 26 travnia 2014 r.). Kharkiv: TOV “Oberig”, P. 93–96. [in Ukrainian].
12. Postanova Plenumu Verhovnoho Sudu Ukrainy “Pro zastosuvannia Konstytutsii pry zdiisnenni pravosuddia” vid 01 lystopada 1996 r. № 9 [Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine “On the Application of the Constitution in the Administration of Justice” of November 1, 1996 № 9.]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96> (data zvernennia: 05.06.2021). [in Ukrainian].
13. Prokhorov Yu.B. (2004) Dokazatelstvo v uholovnom protsesse (hnoseolohycheskaia y pravovaia ynterpretatsiia) [Evidence in criminal proceedings (epistemological and legal interpretation)]: monohr. Sankt-Peterburg, 336 p. [in Russian].
14. Savytskyi V.M. (1994) Uholovnyi protsess Rossyy na novom vytkie demokratyzatsyy [Russia’s criminal process in a new round of democratization]. *Hosudarstvo y pravo*. № 6. P. 96–101. [in Russian].
15. Sychevskyi V.V. (2015) Aktualni pytannia nalezhnosti dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Topical issues of the affiliation of evidence in criminal proceedings]. *Yevropeiski perspektyvy: naukovo-praktychnyi zhurnal*. № 4. P. 54–59. [in Ukrainian].
16. Spasovych D.V. (1861) O teoryi sudebno-uholovnykh dokazatelstv [On the theory of forensic evidence]. Sankt-Peterburg, 460 p. [in Russian].
17. Chentsov V.A. (2014) Zabezpechennia prav ta svobod osoby, zastosuvannia praktyky Yevropeiskogo Sudu z prav liudyny v diialnosti SB Ukrainy [Ensuring the rights and freedoms of the individual, the application of the case law of the European Court of Human Rights in the activities of the Security Service of Ukraine]. *Pravove zabespechennia operatyvno-sluzhbovoi diialnosti: aktualni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia: materialy postiino diiuchoho naukovo-praktychnoho seminaru* (Kharkiv, 26 travnia 2014 r.). Kharkiv: TOV “Oberig”, P. 150–156. [in Ukrainian].